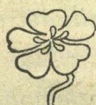
D-ras D. ALSEIKA.

DŽIOVA

KAIP JOS IŠSISAUGOTI IR SU JA KOVOTI.

Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugijos leidinys Nr 2
Vilnius Mickevičiaus g. Nr. 33 a.

1936 METAI.

LEIDĖJŲ ŽODIS.

Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugija pasiryžusi leisti visą eilę sveikatingumo klausimais knygelių, norėdama pagerinti šiuo atžvilgiu mūsų visuomenės buitį. Draugijos tikslas yra ne vien tik ligonis gydyti, bet ir kelti visuomenės sveikatingumą, kad žmonės mokėtų ligų išsisaugoti ir mažiau tesirgtų. Šita knygelė leidžiama Amerikos Čikagos lietuvių aukomis, atsiųstomis draugijos pirmininko, šios knygelės autoriaus, nuožiūrai. Kadangi kova su džiovos liga turi didelės reikšmės visuomenei, leidėjai tikisi, kad mūsų šviesuomenė šiuo reikalu susirūpins. Knygelė rašyta taip, kad ją galėtų suprasti visi tie mūsų krašto lietuviai, kurie paskaito laikraščius. Joje, pasiremiant gana plačia literatūra, suteikiama tiktai svarbiausių ir naujausių žinių apie džiovą ir kovos priemonių su ta labai žalinga visuomenei liga.

DŽIOVOS PRIEŽASTYS.

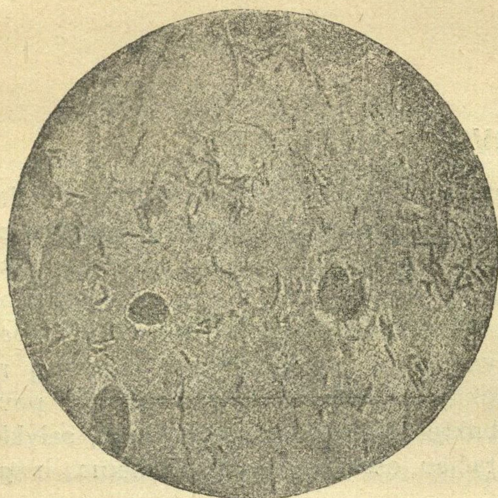
Dar tik praėjusiame šimtmety mokslininkai patyrė ir įrodė, kad be gyvų sutvėrimų, kuriuos mes matome aplinkui paprasta akimi, esama dar daugybės tokių gyvų sutvėrimų, kuriuos mes galime matyti tik keletą šimtų kartų padidintus pro didinamąjį prietaisą, mikroskopu vadinamą. Tų mažų gyvių, bakterijomis arba bacilais vadinamų, yra labai daug ir įvairių rūšių. Jų skaičiuje esti tokių, kurie žmonėms naudingi, pavyzdžiui, mielių grybeliai; bakterijos, kurios sukelia pieno, salyklos rūgimą ir kitos. Daug, tačiau, esti bakterijų žmonėms ir gyvuliams labai žalingos.

Bakterijos patekusios į žmogaus kūną labai greit veisiasi, gamina nuodus, kurie naikina kūno audinius, suteršia kraują, sukelia ligą. Visas limpamas ligas, kaip kolerą, dizenteriją, difteritą, skarlatiną, šiltines ir daugelį kitų, sukelia įvairios kiekvienai ligai skirtingų žymių bakterijos. Mokslininkai, vartodami įvairių ligų bakterijas, moka jas auginti, penėti, vaisinti, dažyti.

Džiovos bakterijos matomos džiovininko skrepliuose, kai mes tų skreplių lašelį žiūrime pro mikroskopą. Atskiria džiovos bakterijas nuo kitų, kurių taip pat nemaža yra žmogaus skrepliuose, šitokiu būdu: ant stiklo užteptas ir liepsnoje apdegintas skreplių lašelis nudažomas raudonais dažais, fuksinu; tiktai džiovos bakterijos šitais dažais nusidažo raudonai, kitų ligų bakterijos dažomos kitokiais dažais. Džiovos bakterija turi lazdelės pavidalą. Ją surado 1882 metais vokiečių gydytojas profesorius Robertas Kochas. Jo atminimui tos bakterijos dažnai vadinamos Kocho bacilais.

Patekę į žmogaus organizmą Kocho bacilai pas suaugusius žmones dažniausiai sukelia visiems žinomą baisią ligą, plaučių džiovą. Kocho bacilai, tačiau, gali sukelti ir dažnai sukelia, ypač pas vaikus, įvairių kitų mūsų kūno organų kaip štai, odos, liaukų, kaulų, inkstų, žarnų, smegenų ligą. Visas tas džiovos ligos formas ir pasireiškimus vadiname tuberkulioze.

Kocho bacilų daug esti visur ten, kur tik yra daug dulkių ir įvairių nešvarumų. Jais apsikrečia beveik visi žmonės, nors ne visi suserga. Bacilai nugali silpnesnius žmones, kurių kūne jie randa patogių sąlygaų augti ir veistis. **Dažniausiai tuberkulioze apsikrečia džiovininkų vaikai. Be to, kūno atsparumą mažina visos tos priežastys, kurios apskritai silpnina žmogaus sveikatą, kaip štai: blogas oras, blogas maistas, blogas, drėgnas, nesaulėtas butas; nešvara, dulkės, dūmai, rūkymas, alkoholio vartojimas, ypač girtavimas, per sunkus darbas blogose patalpose ir sąlygose, žmogaus kūno nusilpnėjimas nuo kitų ligų.**

Džiovos bakterijos, lazdelytės, skreplių lašelyje žiūrint pro mikroskopą.

KURIUO BŪDU APSIKREČIAMA PLAUČIŲ DŽIOVA IR APSKRITAI TUBERKULIOZE.

Tyrimai parodė, kad **džiovos bakterijų šaltinis yra plaučių atvirąja džiova sergąs žmogus, kuris kosėdamas su skrepliais skleidžia aplinkumoje daugybę, milijonus ir milijardus tos ligos bakterijų.** Skrepliai nukritę ant grindų ar ant daiktų, drabužių, skalbinių, patalinės, išdžiūsta, kartu su dulkėmis pakįla ir ilgai laikosi ore ir įvairiose nešvarumose. **Apsikrėtimas įvyksta kvėpuojant blogą orą arba betarpiškai nuo ligonies bučiuojantis, paduodant ranką, arba nuo ligonies vartotų daiktų, suteršto maisto.**

Daug rečiau žmonės apsikrečia džiova nuo gyvulių. Gana dažnai tuberkulioze serga karvės, ypač jei jos ištisus metus

laikomos tvartuose. Tokių karvių piene yra džiovos bakterijų, jos esti silpnesnės, bet vis dėlto patekusios į silpnesnio žmogaus, ypač vaiko organizmą, gali sukelti net ir plaučių džiovą. Geriant nevirintą pieną lengva apsikrėsti ir tuo atveju, kada melžėja serga plaučių džiova.

LIGOS EIGA ŽMOGAUS KŪNE.

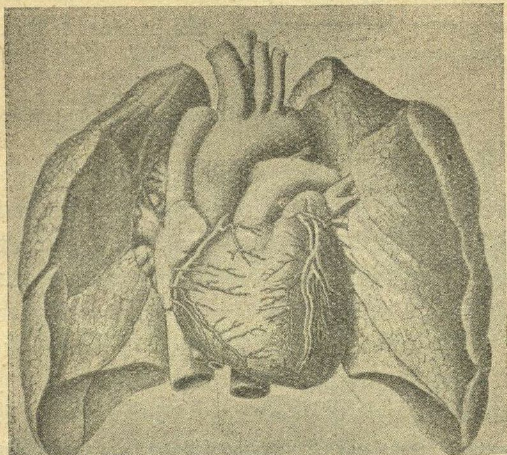
Patekusios į žmogaus kūną džiovos bakterijos kvėpavimo takais, kraujo ir limfos indais išsiskirsto po visą organizmą, bet dažniausiai apsistoja plaučiuose, ima smarkiai veistis, sukuria ligos židinius, lizdus. Pačios bakterijos ir jų nuodai naikina audinius, juose pasidaro žaizdų, skylių, iš kurių su skrepliais ligoniui kosant dažnai pasirodo ir kraujas.

Kai ligonies skrepliuose (arba išmatose ir šlapume, jeigu žmogus serga žarnų, inkstų, pūslės tuberkulioze) randame džiovos bakterijų, sakome, kad tas žmogus serga atvirąja džiova. Jeigu kelius kartus tirdami bakterijų nerandame, o tik esti kitų žymių, sakome, kad pas tą žmogų uždaroji, slaptoji džiova. Aišku, kad pasirodžius kraujaplūdžiui ir bakterijoms skrepliuose, uždaroji džiova tampa atvirąja, ir atvirsčiai, atvira forma, ligoniui kiek pasitaisius, gali tapti uždara.

Jeigu žmogaus kraujo baltieji rutulėliai (leukocitai), jo syvai, audinių narveliai nekovotų su patekusiomis į organizmą bakterijomis, tai Kocho bacilai labai greit kiekvieną žmogų nugalėtų ir nuvarytų į kapus. Kartais taip ir pasitaiko. Smarkiomis ir piktomis džiovos bakterijomis apsikrėtęs žmogus miršta po kelių dienų. Tokią džiovą vadiname ūmiąja džiova. Kiekvieno žmogaus organizmas, tačiau, stengiasi priešui nepasiduoti. Aplink džiovos ligos židinius pradeda rinktis, lyg kareiviai, mūsų kūno narveliai, sudarydami užtvarą lyg ir apkasus, kurie po kurio laiko sukalkėję (kalkių gauna iš kraujo) nebeleidžia bakterijoms plėstis. Jos, nebegaudamos maisto iš kraujo, nyksta, žmogus sveiksta, visam amžiui pasilieka tik plaučiuose randai, gerai matomi prašviečiant tokius žmones Rentgeno spinduliais.

Silpnesnius ir nesigydančius ligonis nugali džiovos bakterijos. Palengva ligos diegai pereina iš vienos

vietos į kitą, ligos židinių atsiranda vis daugiau ir daugiau, audiniai pradeda irti vis smarkiau, suardytose vietose atsiranda didelių skylių bei tuštumų, kavernomis vadinamų. Plaučiai dar gyvam žmogui pradeda pūti, ligonis jau silpnai begali kvėpuoti, dažnai kraujuoja, gyvena, kol širdis nebegaudama maisto, tyro kraujo pavidale, visai nesustoja.

Žmogaus plaučiai, širdis, aorta. Plaučiai atversti, kad širdis geriau matytusi.

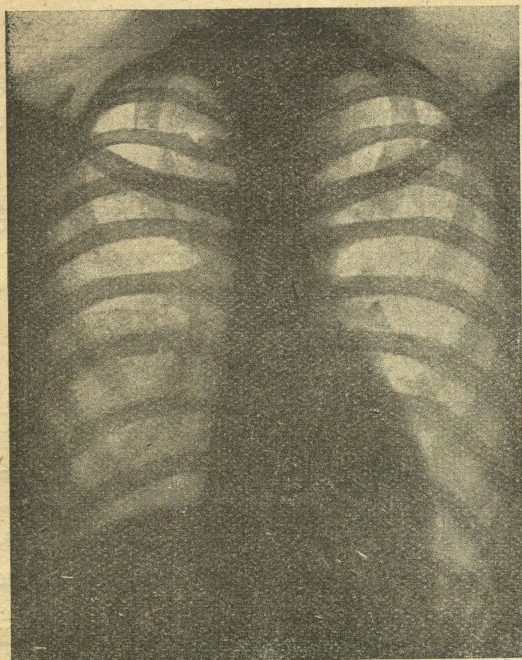
Nuo plaučių džiovos dažnai apsikrečia ir suserga kiti mūsų kūno organai, pilvas, žarnos, inkstai, pūslė, oda ir kiti. Kartais kaltas būna ir pats ligonis, kai vengdamas spiaudyti, rįja skreplius. Kituose organuose liga ne taip ryškiai reiškiasi, bet iš esmės visur eiga ir kova ta pati.

KAIP PAŽINTI PLAUČIŲ DŽIOVA.

Liga pasižymi savo lėta eiga. Pradžioje ji sunku ir pastebėti. Ligonis vaikščioja, darbuojasi, gerai valgo, dažnai net nekosa, bet ima liesėti, džiūti, naktimis prakaituoti, po truputį karščiuoti, vėliau atsiranda nuovargis, nemiga, širdies drebėjimas, susijaudinimas, ima kosėti, skrepliuoti. Kosulys iš pradžios lengvas ir sausas, vėliau smarkesnis, erzinantis, su gausiais skrepliais.

Jeigu bekosant su skrepliais pasirodo ir kraujas, tai tas reiškinys dažniausiai yra visai tikras įrodymas, kad sergama jau atvira plaučių džiova. Retkarčiais kraujas gali patekti į skreplius iš trūkusios gerklės ar nosies gyslos. Be to, kraujas skrepliuose esti ir sergant žmogui plaučių uždegimu, bet ta liga labai skiriasi nuo džiovos.

Plaučių džiova veikia blogai ir kitus mūsų kūno organus, kraują, smegenis, skilvį, žarnas. Ligonis, ligai įsigalėjus, nustoja

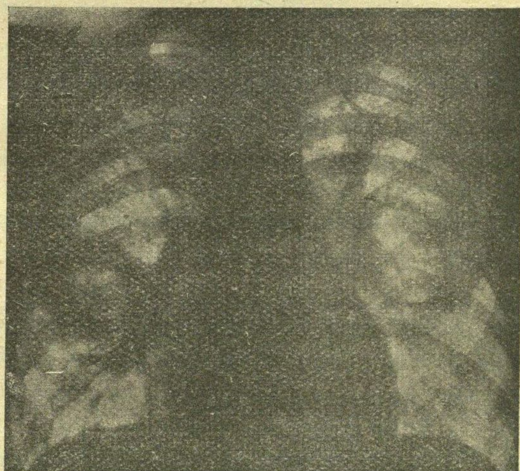

Sveiko žmogaus plaučių ir širdies Rentgeno nuotrauka. Vidury matyti širdies, aortos ir nugarkaulio šešeliai. Plaučiai po šonkaulių šešeliais.

apetito, skauda pilvą, verčia vemti. Kūno temperatūra kįla, siekia kartais 40 laipsnių C, ligonis labai prakaituoja, prieš karščiui pakįlant, dažnai jaučia šalčio krėtimą. Tie reiškiniai yra organizmo kovos su bakterijų nuodais (toksinais) požymiai.

Nuovargis, kosulys, dusulys, skausmai, karštis, kraujo plūdesiai paguldo ligonį lovon. **Iš plaučių džiova gana dažnai patenka į gerklę.** Ligonis jaučia didelius gerklės skaudėjimus, ypač valgant ir geriant, negali balsu kalbėtis, o ligai kvėpuojamoje gerklėje įsigalėjus, negali ir kvėpuoti.

Kol džiovos liga nėra dar įsigalėjusi, ji pažinti nelengva ir gydytojams. Tiktai Rentgeno spindulius radus (1885 metais) net ir pačios ankstyvosios džiovos ligos formos tapo pastebimos prašviečiant, o dar geriau tais spinduliais darant fotografijos nuotraukas. Prašviečiant

Sunkaus džiovininko plaučių Rentgeno nuotrauka. Matomos trys didelės kavernos. Daug šešelių nuo džiovos židinių. Padidintos bronchinės liaukos.

plaučius Rentgeno aparatu, ligos apimtos vietos duoda tamsių dėmių. Pagal tų dėmių vietas, jų didumą, formas, galima spręsti apie ligos įsigalėjimo vietą ir jos laipsnį. Jei plaučiuose atsiranda kavernų, tai jos aiškiai matomos, kaipo šviesios vietos apvalių šešėlių apsuptos.

Kitų kūno organų (išskyrus odą) džiova be Rentgeno spindulių labai retai tegalima pažinti; tos ligos prieš Rentgeno spindulių išradimą visai mažai tebuvo ir žinomos.

VAIKŲ DŽIOVA.

Atvirąja plaučių džiova vaikai retai tesuserga, bet apskritai tuberkuliozės liga vaikai labai dažnai apsikrečia ir serga. Džiova vaikai gali apsikrėsti ir gerdami džiova sergančių karvių pieną. **Dažniausiai maži vaikai ligi mokyklinio amžiaus apsikrečia nuo tėvų, ypač motinos, jeigu tėvas ar motina serga džiova,** arba nuo kitų šeimos narių ar ir visai nuo svetimų džiovininkų, su kuriais vaikai susiduria. Vyresnieji vaikai apsikrečia vaikų darželiuose, mokyklose, dažniausiai tačiau ne nuo kitų vaikų, nes vaikai retai teserga atvirąja džiova, bet juos apkrečia džiova sergą mokytojai bei kiti asmenys, kurie gyvena prie mokyklos ir serga džiova.

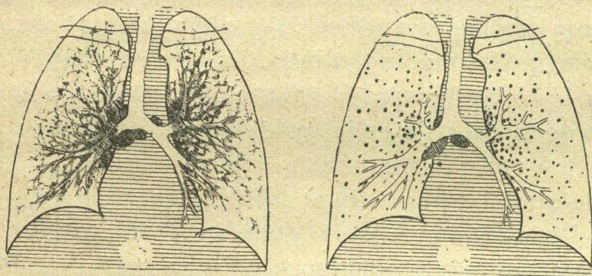
Anksčiau daugelis gydytojų manė, kad tuberkuliozė gali būti įgimta ir paveldėta, kad džiovininkų vaikai gimsta apsikrėtę džiovos bakterijomis. **Dabar mokslas pripažįsta, kad įtuberkuliozė gali būti įgyta tiktai nuo apsikrėtimo.** Tiesa, džiovininkų vaikai dažnai esti silpni, neatsparūs džiovai ir kitoms ligoms, bet taip pat silpni yra vaikai girtuoklių tėvų bei tėvų, sergančių įvairiomis kitomis ligomis.

Vaikų tuberkuliozės yra kelios formos. Dažniausiai vaikai serga bronchinių liaukų tuberkulioze. Padidėjusios bronchinės liaukos matomos tarp plaučių prašviečiant vaikus Rentgeno spinduliais. Kai vaikai alsuoja nešvariu oru, kuriame yra daug džiovos bakterijų, jos patenka į vaikų plaučius, pasidaro plaučiuose savo lizdus, labai mėgsta apsigyventi ir veistis plaučių ir bronchų liaukose.

Apsikrėtę vaikai liesėja, nyksta, bent kiek karščiuoja, kosa, nes padidėjusios liaukos spaudžia ir erzina bronchus. Jei kosėdami vaikai skrepliuoja, tai jų

skrepliuose labai retai (kada jau būna atvira džiova) tegalima rasti tuberkuliozės bacilų, labai retai skrepliuose pasirodo ir kraujas. Dėl tų priežasčių vaikų tuberkuliozė kartais nelengva yra pastebėti ir prašviečiant vaikus Rentgeno spinduliais. Vaikų tuberkuliozei pažinti vartojama vadinamoji Pirquet bei Mantuox reakcija. Vaikams įskiepijamas tuberkulinas, pagamintas iš susilpnintų džiovos bakterijų. Jei vaikas serga tuberkulioze, skiepijimo vietoje matomas odos paraudimas su pabrinkimu, jei jokio paraudimo ir pabrinkimo nėra, daroma išvada, kad vaikas tuberkulioze neserga.

Bronchinių liaukų tuberkuliozė pas vaikus, jei ji gerai negydoma, gali tęstis ilgai, kelerius ir kelioliką metų. Tokie vaikai suaugę be jokio naujo apsikrėtimo dažnai apserga atvirąja plaučių džiova. Pasitaiko neretai, kad šita tuberkuliozės forma sergą vaikai apserga dar ir antrąja tuberkuliozės forma. Iš liaukų per kraujo indus bakterijos patenka į plaučius ir kitus kūno organus, kaip antai kaulus, sąnarius, žarnas ir smegenis. Jei tokie vaikai gauna smegenų uždegimą, tai dažniausiai miršta.

Džiovininkų vaikų krutinės ląstos priešiniai. Matomi kvėpavimo takai. Tamsūs taškai vidury — tai padidintos bronchinės liaukos. Nuo liaukų apsikrėtę plaučiai. Juose matyti daugybė džiovos židinių.

Lengviausioji vaikų džiovos forma yra daugeliui žinoma vaikų skrofuliozė, škrupulas, kaip kaimiečiai sako. Skrofuliozinių vaikų pastebimi odos išbėrimai, kaklo liaukų pabrinkimas, akių, nosies, lūpų įdegimai. Jei skrofulioziniai vaikai būna tik išblyškę, bet nenyksta, neliesėja, nekarščiuoja, nekosti, tai jie, augdami neblogose sąlygose, gerai prižiūrimi ir maitinami, pasveiksta be jokio ypatingo gydymo. Jei tokie

vaikai pradeda kosėti, karščiuoti ir nykti, tai reikia manyti, kad jau ir jų bronchinės liaukos yra apkrėstos. Šitais atvejais jau būtinai reikia vesti vaikai pas gydytojus ir labai rimtai gydyti.

KAIP GYDOMA DŽIOVA.

Kaip jau minėta, su džiovos bakterijomis, kaip ir su visų kitų ligų bakterijomis, kovoja pats susirgusio žmogaus organizmas. Gydytojų, pačių ligonių ir jų artimųjų priedermė yra visomis išgalėmis ir priemonėmis padėti organizmui su liga kovoti ar bent niekuo jam nepakenkti.

Svarbiausius džiovos ligos gydymo principus pirmas nustatė dar prieš džiovos bacilo atradimą, kilęs iš paprastų ūkininkų, vokiečių gydytojas d-ras Hermanas Brehmeris, gimęs 1826 metais. Tais laikais dar visi gydytojai manė (kaip ir dabar daugelis mūsų sodiečių mano), kad džiova esanti nepagydoma liga, džiovos niekas ir negydė, niekas su ja nekovojo, nuo džiovos mirdavo visi, kurie susirgdavo atvirąja jos forma. D-ras H. Brehmeris 1858 metais pasiryžo įrodyti, kad džiovos esama pagydomos ligos, savo tikslo pasiekė, po kelerių metų įrodė. Nugalėjęs daug kliūčių ir sunkenybių, vienoje gražioje Silezijos vietoje, prie gražaus sauso miško, jis įsteigė pavyzdingą džiovininkams gydyti ligoninę, sanatoriją. Savo gražiai ir švariai įrengtoje sanatorijoje jis gydė ligonis geru tyru oru, saulės šviesa ir geru maistu. Vaistų vartojo nedaug, daugiausiai rūpinosi suteikti ligonims kūno ir dvasios ramumo ir vilties pasveikti. Lengvesnius ligonis gydė jų kūno grūdinimu, tam tikslui plačiai vartojo ir vandens gydymo metodus. Po kelerių metų susilaukė labai gerų vaisių, daug ir sunkių jo ligonių pasveiko. Jo sanatorija tapo garsi visame pasaulyje, teko ji didinti. Sužinoję apie tai, kiti gydytojai pradėjo steigti sanatorijas. Jų dabar įvairiuose kraštuose bus keliolika tūkstančių. Jos, kaip toliau bus rašoma, vaidina labai svarbų vaidmenį ne vien tik ligonims gydyti, bet ir kovoje su džiovos ligos plitimu. Deja, daugumą tų sanatorijų biedniems žmonėms neprieinamos.

Daugeliui džiovininkų tenka gydytis namie. Svarbiausieji gydytojų patarimai tokiems ligonims yra šie: **ramumas,** jokio sunkaus darbo nedirbti, mažai tevaikščioti, daugiau gulėti, ypač karščiuojant ir kraujui pasirodžius; **kvėpuoti geru oru, gyventi sausame saulėtame kambary; dažnai**

kambarys vėdinti, vasaros metu per dieną gulėti sausame miške, pušyne; karštomis dienomis saulės spinduliais nesišildyti, (kad išvengus kraujaplūdžio), nesimaudyti; **maitintis geru maistu,** gerti daug pieno, vartoti mėsos, sviesto, riebalų, daug daržovių ir vaisių; **nerūkyti ir nevartoti alkoholio (degtinės).**

Džiovai gydyti turime daug vaistų, bet neturime dar nė vieno tokio, kuris naikintų džiovos bakterijas žmogaus kūne. Visų vaistų uždavinys yra tiktai sustiprinti sergančio žmogaus kūno jėgos kovoje su liga arba duoti kraujui daugiau tokių cheminių dalykų (kaip štai kalkės), kurie reikalingi žmogaus kūno audiniams ir narveliams sustabdyti ligos židinių plėtimuisi.

Paskutiniu laiku plaučių džiovai gydyti sėkmingai ir plačiai vartojamos ir chirurginio pobūdžio priemonės. Prieš 30 metų italų gydytojas Forlanini pasiūlė gydyti plaučių džiovą vadinamu pneumatoraksu. Šio gydymo būdo uždavinys yra suteikti sergantiems plaučiams visišką ramumą, kad jie beveik visai nebekvėpuodami galėtų greičiau pasveikti. Tam tikslui tam tikru aparatu įleidžiama į krūtinės ląstą dujų, kurios suspaudžia vienos krūtinės pusės plaučius. Deja, ta priemonė galima vartoti tiktai tuo atveju, jeigu nesveiki yra tiktai vienos krūtinės pusės plaučiai, nes jeigu nesveiki yra ir antros pusės plaučiai, tai pneumatoraksas gali kartais ir pakenkti, nes tos antros pusės plaučiams tenka atlikti dvigubas kvėpavimo darbas. Pasitaiko kartais ir kitų kliūčių, kaip štai audinių suaugimų, kada nė iš vienos pusės plaučių negalima suspausti. Tokiais atvejais daroma jau tikra operacija, perpjaunamas nervas (nerv. phrenicus), kuris valdo apatinę krūtinės uždangą (diafragmą). Po nervo perpjovimo diafragma pakįla augštai ir suspaudžia sergančius plaučius.

Tenka dar pažymėti, kad įvairių kitų kūno organų džiova, kaip štai odos, kaulų, žarnų, liaukų, net kartais ir gerklės džiova gana sėkmingai paskutiniu laiku gydoma Rentgeno spinduliais.

Tuberkuliozinius vaikus gydant didžiausios reikšmės turi saulės spinduliai, taip pat, žinoma, geras oras, geras maistas, žiemos metu žuvies taukai ir, kur galima, gydymas kvarco lempa (dirbtiniai saulės spinduliai).

Kaip matome, džiova yra pagydoma liga, nereikia tik pasivėlinti ji gydyti.

KAIP IŠSISAUGOTI DŽIOVOS.

Jau buvo minėta, kad tuberkulioze apsikrečia beveik visi žmonės, o apserga ąja 3—6 žmonės iš šimto. Daug, žinoma, pareina nuo patekusių į žmogaus organizmą bakterijų kiekio, nuo tų bakterijų gajumo, bet daugiausiai nuo žmogaus kūno atsparumo sąlygų. Kur daugiau tamsumo, skurdo ir nešvaros, ten daugiau džiovininkų. Apserga džiova ir žmonės turtingi, bet tiktai tie, kurie iš prigimties yra silpni, arba visai nesirūpina savo kūno grūdinimu, rūko, girtauja, paleistuvauja.

Įsivyravusi yra nuomonė, kad džiova apserga tiktai jauni žmonės, 20—30 metų amžiaus. Daugelio gydytojų tyrimai ir stebėjimai parodė, kad tai yra netiesa. Džiova pavojinga yra ligi 60 metų amžiaus. **Džiova apserga beveik lygiai vyrai ir moterys. Tuberkuliozės bakterijos neįveikia tiktai stiprių užsigrūdinusių žmonių.**

Mūsų krašto dauguma jaunimo iš prigimties turi silpną organizmą. Sunkios gyvenimo sąlygos. Daugelio tėvai sirgo ar serga tuberkulioze, maži būdami patys sirgo tuberkulioze ar skrufulioze ir jos neišsigydė. Tat viso mūsų jaunimo priedermė — rūpintis ne tik savo dvasios tobulinimu, bet ir savo kūno grūdinimu.

Labai gera priemonė kūnui grūdinti yra gimnastika ir sportas. Paskutiniu laiku beveik visuose kraštuose sportas plačiai praktikuojamas, pamažėli jis pradeda prigyti ir mūsų krašte, reikia tik saikingai ir tikslingai juo naudotis. Silpnesni žmonės turi vengti nuovargio, per didelio jėgų įtempimo, kad nepakenktų širdžiai ir plaučiams. Sportas ypač naudingas yra vasarą, nes vasaros metu geriausiai veikia mūsų kūną trys svarbiausieji gamtos veiksniai: saulės spinduliai, oras ir vanduo.

Tie, kurie negali sportuotis, turi silpną širdį ar jau džiovos pradžią, vasaros metu turi grūdinti savo kūną saulės spinduliais ir oru. Vandeniu nevisuomet galima plačiai naudotis. Turintiems palinkimą prie džiovos bei širdies ligos maudytis negalima, bet galima ir naudinga yra kasdien iš ryto apsitrinti visas kūnas šlapiu rankšluosčiu. Saulės spinduliais taip pat reikia naudotis atsargiai. Pirmą dieną nuogam žmogui negalima ilgiau būti saulėje kaip 10 — 15 minučių. Kas dieną šį laiką galima prailginti 15 minučių, kai jau oda visai apdega

galima būti saulėje ir 1—2 valandas. Kas jau turi plaučių džiovos pradžią, tam negalima ir saulės spinduliuose maudytis, nes gali kilti kraujaplūdis.

Visi tie jaunuoliai, kurie jaučiasi silpnai, liesėja, turi įvairių skaudėjimų, truputį kosa, privalo kreiptis į gydytoją, kad juos gerai ištirtų. Daugelio gydytojų tyrimai parodė, kad džiova apsikrėtusių, sergančių žmonių ne maža dar yra ir tariamai sveikųjų tarpe. Pavyzdžiui, lietuvių gydytojų laikraštyje „Medicinoje" šiais metais profesorius J. Bagdonas paduoda tokių žinių. Vokiečių gydytojas d-ras M. Neuman neseniai ištyręs su Rentgeno spinduliais įvairaus amžiaus 3.757 neva visai sveikus žmones. Tyrimas davęs tokių rezultatų:

Amžius	Ištirta	Atviroji džiova	Uždaroji džiova	Kartu nuošimčiais
Ligi 5 metų . . .	166	5	2	4,2%
6—15 m. . .	396	3	4	1,7%
16—30 m. . .	1.322	19	11	2,2%
31 ir daugiau .	1.867	40	51	4,8%
Viso . . .	3.757	67	68	3,5%

Kitas gydytojas d-ras B. Kattentidt 1930—1931 metais ištyręs su Rentgeno spinduliais 8,225 Miuncheno universiteto studentus, kurie jautėsi esą sveiki. Radęs su atvira bei aktyviąja džiova su viršum 0,5%, su pusiau aktyviąja 1,05%, o su neaktyviąja, daugiausiai bronchinių liaukų tuberkulioze (kuria apsirgo maži būdami) net 19 nuošimčių. Panašių rezultatų gavo ir kiti gydytojai. **Vadinamųjų sveikųjų tarpe beveik visuomet randama 2—3 nuošimčiai gydytinų džiovininkų. Kai kurie gydytojai net mano, kad skaičius tokių džiovininkų, kurie nesimano esą ligonys, esąs didesnis, negu aiškių ligonių.**

Šias žinias paduodu ne skaitytojams įbauginti, bet parodyti, kaip svarbu yra saugotis džiovos ir kad pavojingi yra kitiems žmonėms ne tik visai aiškūs džiovininkai, bet ir kai kurie tariamieji sveikieji. Žalinga yra tuo reikalu mažai tesirūpinti, bet iš kitos pusės nepatartina ir per daug džiovininkų bijoti. Džiova nėra taip jau labai limpama liga, kaip pavyzdžiui, skarlatina vaikams ar dėmėtoji šiltinė suaugusiems.

Džiovininkai inteligentai, kurie švariai gyvena, gydosi ir vartoja visas saugumo priemones, kad kitų neužkrėstų, mažai savo artimiems yra pavojingi.

Kaip susipratę inteligentai džiovininkai elgiasi, taip turi elgtis ir visi tariamieji sveikieji. **Niekas neturi spiaudyti ant grindų ar kur papuola, visi turi spiaudyti tiktai į spiaudykles, spiaudyklės turėtų būti visur augštai pastatytos.** Kultūringuose kraštuose net ir gatvėse draudžiama spiaudyti žemėn, o tik spiaudyklėn, kurių gatvėse daug yra. Kas nusispiauna į sieną ar į žemę, moka didelę pabaudą. Ligonys vartoja kišenines spiaudykles, kurių galima pirktis vaistinėse ar vaistų sandėliuose.

Vaikams reikia drausti kišti į burną pirštus ir visokius daiktus, neleisti šliaužoti po nešvarią aslą. Vaikus kuo rečiau bučiuoti. Negulėti su vaikais vienoje lovoje. Motinos, maitindamos savo kūdikius, turi apsidengti švarią priejuostę. Jei motina serga atvirąja džiova, penėdama kūdikį ant nosies ir burnos turi užsidėti lengvą tvarstį iš marlės, kad iškvėpuotas oras su nematomais lašeliais nepatektų vaikui į alsavimo takus. Maitinant vaikus karvės pienu, jei abejojama del karvės ar melžėjos sveikatos, pienas reikia išvirinti.

Labai svarbu rūpintis ir didesniais vaikais. **Jei Pirquet'o metodu padarytumėm skiepijimus visiems neturtingų miestiečių ir mūsų sodiečių vaikams, tai, be abejo, rastumėm 60 nuošimčių tuberkuoliozinių vaikų.** Taip tvirtinu remdamasis tyrimų rezultatais daugelio vokiečių ir lietuvių (N. Lietuvoje) gydytojų, kurie darė skiepijimus miestų darbininkų vaikams, o juk daugumos mūsų vaikų gyvenimo sąlygos yra dar blogesnės (gana geros sąlygos yra mūsų bendrabučiuose). Labai svarbus reikalas yra miesto biednuomenės vaikams organizuoti vasarai vaikų kolonijas. Kaip toliau bus rašoma, Vakarų Europos valstybėse tokiais vaikais labai rūpinasi ir suprantama dėl ko, — vaikai, tai mūsų ateitis. Neprivalome pamiršti, kad nepasveikę tuberkulioziniai vaikai, suaugę dažnai apserga atvirąja plaučių džiova. Apsirgti gali ne tik jauni būdami, bet ir senesniame amžiuje.

Saulė yra geriausia priemonė vaikams grūdinti. Visi juk žinome, kad sodžiaus vaikai, žiemą išblyškę, pavasarį išbėgę į kiemus, ganyklas, tuojau pradeda taisytis, pasidaro gyvesni, linksmesni. Saulės spinduliai, geras oras ir geras maistas ypač

gerai veikia skrofuliozinius vaikus, gydo ir stiprina visus kūno organus. Vaikams, kada jų oda jau yra nuo saulės spindulių apdegusi, šiltomis dienomis reikia leisti lakstyti nuogiems, daugiausiai tiktai su trumputėm kelnaitėm.

Nemaža apsileidimo matome ir inteligentų gyvenamuose butuose ir kambariuose. Stoka tvarkos, švaros, šviesos, gero oro. Žinomas gydytojas profes. Švenberger, turėdamas galvoje vokiečių inteligentus, yra pasakęs: **„pavartotą suterštą vandenį mes jau įpratom išpilti, bet suterštą orą grynu pakeisti mes dažnai užmirštame ir ardomės savo sveikatą“.** Mažai dėmesio tekreipiama į saulės šviesos didesnį kiekį gyvenamuose kambariuose, į dažnaus (ne rečiau vieno karto savaitėje) maudymosi reikalą, rankų prieš kiekvieną valgymą plovimą, burnos ir dantų plovimą, drabužių ir kitų daiktų valymą išnešant oran.

Svarbų vaidmenį kūnui grūdinti vaidina ir maistas. Anksčiau buvo manoma, kad geriausias maistas silpniems žmonėms ir džiovininkams yra tiktai baltimai ir riebalai: pienas, sviestas, mėsa. Dabar šalia tų maisto dalykų patariama vartoti daug daržovių vaisių ir uogų, nes jie turi daug vitaminų ir kalkių druskų, kurios labai reikalingos organizmo kovai su tuberkuliozės bakterijomis.

Labai bloga būklė yra mūsų sodžiuje. Daugumos mūsų ūkininkų ir darbininkų šeimos gyvena susikimšę vienoje pirkioje, kartais net po 10 žmonių, o dar vištos, avys, o retkarčiais ir kiti gyvuliai. Pirkios tamsios ne tiktai dėl mažų langų, bet ir dėl daiktų pajuodavusių nuo nešvarumų. Žmonės valgo iš bendrų indų. Guli po kelius vienoje lovoje. Paieškoję beveik kiekvienoje tokiose sąlygose gyvenančioje šeimoje rasim žmogų su atvirąja džiova. Toks ligonis, jeigu jis neturi mažiausio supratimo, kaip jam reikia elgtis, gali apkrėsti ir apsarginti visus toje pačioje pirkioje gyvenančius žmones, ypač vaikus, o taip pat ir kaimynus, kurie dažniau toje pirkioje lankosi.

Beveik kiekviename kaime turime jau žmonių bent kiek apsišvietusių. Visų jų turėtų būti priedermė—savo ir jų artimųjų pasisaugojimo nuo džiovos reikalu duoti patarimų džiovininkams, kaip jie turi elgtis, jei jau jokiu būdu negalima tokio ligonies išvežti ligoninėn. **Svarbiausias reikalas yra džiovininką įtikinti, kad jis nespiaudytų ant grindų**

ar kur pateko, bet duoti jam spiaudyklę. Į spiaudyklę įpilti vandens su karboliu. Ligonis turi skyrium gulėti. Kosėdamas užsidengti burną skepetaite arba rankšluosčiu. Valgydamas vartoti atskirą lėkštę, peilį, šaukštą. Visi tie daiktai po valgio turi būti išplauti karštu vandeniu. Drabužius dulkinti ore. Nešluoti nesuvilgintų grindų. Pirkia dažnai vėdinti ir kiek galima švariau laikyti. Naikinti muses ir kitus parazitus. Šalinti toliau nuo butų mėšlų ir sąšlavų krūvas, kad musėms nebūtų kur perėtis. Nelaikyti gyvulių pirkiose. Kaip pats ligonis, taip ir visi sveikieji turi dažnai plauti visą kūną, o ypač rankas.

Odos džiova—vilkligė

Taip turėtų elgtis žmonės ir tose pirkiose, kur nėra atviro džiovininko.

KOVA SU DŽIOVA.

Sveikata yra žmonių didžiausias turtas. Ta tauta bus galingesnė, kuri turės daugiau sveikų, darbščių gyventojų, kurios nariai mažiau mirs, mažiau sirgs, ilgiau gyvens. Džiova serga ir nuo džiovos miršta milijonai žmonių, jų tarpe daug jaunų, gabių ir naudingų visuomenei. Tat visų tautų šviesuomenė tuo reikalu susirūpino ir paskelbė džiovai kovą. Daugely valstybių kova vedama jau su viršum 30 metų. Džiova toli gražu dar nenugalėta, kaip pavyzdžiui, kolera ir raupai, bet kultūringuose kraštuose, ypač Anglijoje, Švedijoje, Norvegijoje ir Danijoje, jos plėtimasis jau žymiai sumažėjo. Statistinės žinios aiškiai rodo, kad šituose kraštuose džiovininkų skaičius

sumažėjo dvigubai, trigubai mažiau dabar nuo jos mirimų, negu buvo prieš trisdešimt, keturiasdešimt metų.

Beveik visose valstybėse daugiausiai iniciatyvos ir sumanumo kovoje su džiova rodo gydytojų įsteigtos privatinės prieštuberkuliozinės draugijos. Didesnėse valstybėse tokių draugijų daug yra, jos jungiasi bendron visos valstybės sąjungon, o visų valstybių draugijos ir sąjungos įeina į Tarptautinę Kovai su Tuberkulioze Sąjungą, kuri kasmet daro tarptautinius suvažiavimus, kongresus. Daugely valstybių prieštuberkuliozinės draugijos ir sąjungos valdžios yra remiamos ir šelpiamos. Prieštuberkuliozinių draugijų skatinamos, su džiova daugely valstybių kovoja ir visos valstybinės sanitarinės įstaigos, savivaldybės, Raudonasai Kryžius, Ligonių kasos ir sanitarinio pobūdžio privatinės organizacijos. Kova su džiova, kaip ir su kitomis limpamomis ligomis, labai rūpinasi ir Tautų Sąjunga. Su Tautų Sąjungos Higienos Komitetu, kaip su nepolitine įstaiga, bendradarbiauja ir valstybės, neįeinančios į Sąjungą: Š. Amerikos Jungtinės Valstybės, Japonija, Vokietija. Suprantama, kad kova su džiova sėkmingiau vedama tuose kraštuose, kur ekonominis gerbūvis aukštesnis, kur kultūra aukščiau pakilusi, kur valstybė ir įvairios privatinės švietimo organizacijos paruošusios yra dirvą tai kovai vesti.

Kovai su džiova vartojamos dabar šitokios priemonės:

1. Propaganda, tai yra skleidimas žodžiu ir raštu žinių apie džiovą, jos išsisaugojimo būdus ir kovos metodus,
2. Steigimas džiovinininkams globoti ir gydyti ambulatorijų, vadinamųjų dispanserių,
3. Atskyrimas džiovininkų nuo sveikųjų,
4. Atskyrimas sveikų vaikų nuo džiovininkų tėvų,
5. Motinos ir vaikų globa,
6. Džiovininkų gydymas ligoninėse, sanatoriiose, preventorijumuose (vaikų vasarnamiuose),
7. Sveikų vaikų skiepijimas.

Ne visuose kraštuose visos tos priemonės vartojamos, ne visur ir vienodai. Kaip šios priemonės vartojamos, aišku bus iš trumputės apžvalgos kovos su džiova Danijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, N. Lietuvoje, Lenkijoje ir mūsų krašte.

Mažutėje kultūringoje Danijoje beveik visi apsirgę džiova žmonės atskiriami nuo sveikųjų. Sunkesnieji gydomi ligoninėse, lengvesnieji sanatorijose, kurių esama apie 30. Visi ne-

turtingieji gydomi valstybės lėšomis. Iš viso ligoninėse ir sanatorijose esama arti 4.000 lovų džiovininkams, kas sudaro 10 lovų dešimčiai tūkstančių, tuo tarpu kai mūsų krašte, kur džiova siaučia daug smarkiau, turime tik 1½ lovos dešimčiai tūkstančių gyventojų. Džiovininkams vaikams Danijoje yra daug prieglaudų ir vasarnamių. Be to, Danijoje prie didesnių miestų ir miestelių yra vadinamos dienos sanatorijos, kuriose visi įtariami džiovininkai, ypač motinos džiovininkės dienos metu gauna gerą maistą ir poilsį gerame ore. Motinos, iš ryto atlikusios namų ruošos darbą ir išleidusios vaikus darželiuosna ar mokyklosna, eina visai dienai į saulę ir gerą orą.

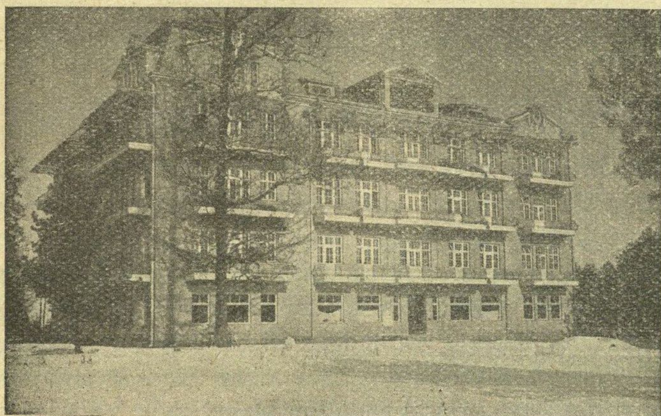
Panašiai su džiova kovojama ir Vokietijoje. Sanatorijų suaugusiems ir vaikams esama apie 800 ir arti 2.000 dispanserių. Kaip veikia tie dispanseriai aišku bus iš tolimesnio. Džiovininkų Vokietijoje vis dėlto dar daug esama. Tatai aiškinama tuo, kad vokiečiai prirūkytose smūklėse daug vartoja alaus.

Prancūzijoje taip pat daug yra ligoninių ir sanatorijų, bet prancūzai daugiausiai dėmesio kreipia į vaikus. Vaikų mirtingumas nuo džiovos dabar Prancūzijoje yra gal mažiausias, kas prancūzams labai svarbu, nes ten gyventojų prieauglis labai mažas. Prancūzai turi labai daug vadinamųjų preventoriumų, vaikų vasarnamių, pastatytų gražiose vietose, prie miško, kalnų ar jūros. Tokiuose namuose apgyvendinami lengvesne džiova sergantieji ir skrufolioziniai vaikai. Vaikams leidžiama žaisti saulėje ir tyrame ore, nenutraukiamas ir mokslas, mokyklos įrengtos miške, saulėtomis dienomis be jokios pastogės. Gydytojų prižiūrimi vaikai greit visai pasveiksta.

Prancūzai labai rūpinasi sveikų vaikų apsaugojimu nuo apsikrėtimo džiova. Jei kurioje nors šeimoje tėvas ar motina serga džiova, ir jų negalima išvežti ligoninėn arba sanatorijon, tai išvežami sveiki vaikai ir atiduodami globoti sveikiems svetimiems ūkininkams. Tiems ūkininkams už tų vaikų išlaikymą sumokama. Šita vadinamoji Grauchero sistema paskutiniu laiku Prancūzijoje plačiai vartojama ir, kaip rodo paskelbtos duomenys, duoda gerų pasėkų.

Naujausioji priemonė kovai su džiova yra sveikų vaikų naujagimių skiepijimas, kurią taip pat išrado prancūzų gydytojai mokslininkai Calmette ir Guerin. Tas skiepijimo būdas pavadintas trimis raidėmis BCG nuo žodžių Bacilas, Calmette, Guerin. Skiepai gaminami iš džiovos bakterijų, susilpnintų per-

sodinimu iš vienas maitinimo dirvos į kitą. Įskiepytos kūdikiams silpnos bakterijos jų neapkrečia, o tik sukelia keleriems metams atsparumą džiovai. Po kelerių metų, kaip ir raupus, antrą kart skiepijama. Prancūzijoje ir kituose kraštuose padaryta jau daugiau, ne milijonas skiepijimų. Vaikų mirtingumas nuo džiovos sumažėjęs penkeriopai. Tų skiepijimų vartojimą buvo sulaikiusi įvykusi prieš pora metų Vokietijos mieste Liubeke tragedija. Ten mirė nuo tų skiepijimų kelios dešimtys vaikų. Teismo tardymas išaiškino, kad skiepai buvo blogai padaryti, užteršti stipriomis nuodingomis džiovos bakterijomis.

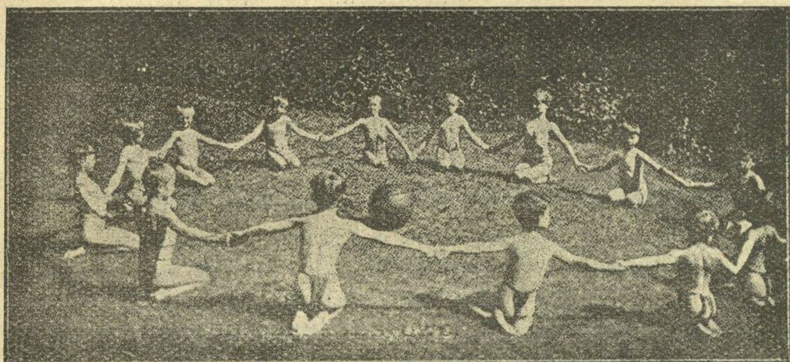
Lietuvių Raudonojo Kryžiaus Sanatorija Panemunės miške netoli Kauno.

N. Lietuvoje kova su džiova dar silpna, bet atsižvelgiant į tai, kad prieš karą rusai beveik nieko nedarė, o lietuviams neleido daryti, tai per 17 nepriklausomybės metų gana daug šioje srity padaryta. N. Lietuvoje yra jau šešios sanatorijos suaugusiems, 4 sanatorijos (preventorijumai) vaikams, viena ligoninė džiovininkams ir gana daug lovų džiovininkams benrose ligoninėse, iš viso su viršum 660 lovų. Kovą su džiova veda Vidaus Reikalų Ministerijos Sveikatos skyrius, Raudonasis Kryžius, Ligonių kasos, o daugiausiai iniciatyvos ir sumanumo toje srity rodo prieš dešimts metų gydytojų įkurta ir vedama Draugija Kovai su Tuberkulioze, kuri varo plačią propagandą, visus skatina kovoti su džiova; lėšų mažai teturėdama, turi vis dėlto jau vieną sanatoriją džiovininkams ir 12 dispanserių. Pagal tos draugijos valdybos apskaičiavimus, džiovininkų

N. Lietuvoje esą arti 40.000, mirštą nuo džiovos apie 7.000 žmonių. Projektuojama įsteigti daug dispanserių ir per juos pavaryti smarkesnę kovą.

Dispanserio uždavinys yra: tirti ateinančių ligonių sveikatą, gydyti džiovininkus, duoti jiems patarimų ir pamokymų, kaip turi elgtis, kad savo artimųjų neužkrėstų. Dispanseryje, be vieno ar kelių gydytojų, dirba gailestingosios seserys (seserys globėjos), kurios lankosi gyventojų butuose, ieško įtartinų slaptų džiovininkų, siunčia juos pas gydytojus, duoda patarimų kaip ligonys ir sveikieji turi gyventi ir elgtis, tikrina ar ligonys ir jų šeimos vykdo gydytojų įsakymus. Dispanseriai duoda ligonims spiaudykles, vaistų butams, drabužiams ir skalbiniams valyti (dezinfikuoti). Biedniems ligonims duodama veltui vaistų ir maisto. Atvirąja džiova sergantiems ligonims dispanserių seserys parūpina atskirą kambarį, duoda globėją, arba paguldo į ligoninę bei sanatoriją. Kur dispanseriai gerai veikia ir jų daug yra, ten džiovininkų skaičius ir mirtingumas nuo džiovos labai sumažėjęs.

Lenkijoje kovą su džiova veda valdžia, savivaldybės, ligonių kasos ir tam tikslui įsikūrusios privatinės prieštuberkuliozinės draugijos, kurių esama apie 30. Privatinių draugijų dalinai ir savivaldybių veikimą šioje srity koordinuoja (tvarko, reguliuoja) Lenkų prieštuberkuliozinė sąjunga Varšuvoje, kuri privatines draugijas aprūpina lėšomis ir raštais. Pagal šios centrinės sąjungos valdybos apskaičiavimus, Lenkijos ribose esama arti milijono džiovininkų (iš 32.500.000 gyventojų), tai yra su viršum 3 nuošimčiai. Kasmet nuo džiovos mirštą arti šimto tūkstančių žmonių. Dispanserių džiovininkams globoti ir gydyti esama apie 300. Lovų džiovininkams ligoninėse 3.000, sanatorijose, kurių esama apie 40, su viršum 3.000. Dešimčiai tūkstančių gyventojų tenką 2 lovos. Sanatorijų ir apskritai lovų džiovininkams esama labai nelygiai įvairiose vaivadijose. Taip, Voluinijos vaivadijoj 1927 metais nebuvę nė vienos lovos džiovininkams, nors ten yra arti pusantro milijono gyventojų (ne daug geresnė padėtis ir dabar), visai nebloga padėtis esanti Varšuvos, Lodzės, Krokuvos ir Lvovo vaivadijose. Krokuvos vaivadijoje (Vakarinėje Galicijoje) yra gana daug pavyzdingų sanatorijų suaugusiems ir vaikams (Zakopane, Rabkoje ir kitose vietose).

Taip gydomi saulės spinduliais skrofulioziniai vaikai Druskininkuose.

KOVA SU DŽIOVA VILNIAUS KRAŠTE.

Vilniaus krašte, vien tiktai Vilniaus vaivadijoje (į kurią neįeina Lydos ir Gardino apskritys), pagal 1926 metų Priešutberkuliozinės sąjungos apskaičiavimus, aiškių džiovininkų buvę 28.200 (iš 1.005.565 gyventojų), mirimų 2.825. Ar šiais metais padėtis yra geresnė.? Šio reikalo žinovų manymu ji esanti dar blogesnė. Įsigalėjusi krizė žmonių gyvenimo sąlygas labai pablogino, daug džiovininkų visai nesigydo, kova su džiova nors ir vedama, bet dėl lėšų stokos mažai priemonių tevartojama ir tik miestuose ir didesniuose miesteliuose.

Vilniaus krašte kova su džiova veda Vilniaus Vaivadijos Sveikatos Skyrius, savivaldybės, bent kiek Ligonių kasos ir Vilniaus Lenkų Prieštuberkuliozinė Draugija, Varšuvos prieštuberkuliozinės sąjungos remiama. Prieštuberkuliozinė draugija laiko Vilniuje vieną dispanserį (Vilniaus g. Nr. 27), be to, veikia idėjiškai, skleidžia žinias apie džiovą, turi įtakos savivaldybių veikimo tvarkymui. Savivaldybės, t. y. apskričių seimeliai, Vaivadijos Sveikatos Skyriaus remiami, laiko visuose apskričių miestuose (Vilniuje, Švenčionyse, Brėslavujoj, Ašmenoje, Vileikoje, Dysnoje, Molodečnoje, Pastovy), o iš kitų miestelių tik Trakuose ir Apsoje, po vieną dispanserį. Be kovos su džiova, šie dispanseriai turi uždavinį kovoti su trachoma*); be to, ypatingai

---

*) Vaiv. Sveikatos Skyriui pasiūlus ir jo išrūpintomis lėšomis Liet. Sanit. Pag. Dr-ja išleidusi yra lietuvių kalba d-ro Zacherto knygelę apie kovą su trachoma.

turi rūpintis motinos ir vaikų globa. Kai kurie dispanseriai gana gerai įrengti, turi mažų laboratorijų ir Rentgeno aparatų. Juose šalia gydytojų dirba ir seserys globėjos, kurių priedermė yra lankytis ir gyventojų butuose, ieškoti įtartinų džiovininkų, siųsti juos pas gydytojus. Patarimų ligonims suteikiama veltui ar už mažą atlyginimą, už vaistus, analizes, nors ir pigiai, atlyginimas dažniausiai imamas, Rentgeno tyrimai veltui.

Visi šie dispanseriai naudos, žinoma, padaro nemaža, bet sėkmingai kovoti su džiova negali, nes negali vartoti svarbiausios kovai su džiova priemonės, būtent, atskirti visus atvirus džiovininkus nuo sveikųjų. Vilniaus krašte (išskyrus vieną mažą 40 lovų žydų T. O. Z. sanatoriją Vilniuje) nėra nė vienos sanatorijos, nėra nė vienos ir ligoninės džiovininkams, yra tik skyrius džiovininkams Vilniaus miesto apkrečiamųjų ligų ligoninėje Žvėryne (100 lovų suaugusiems ir vaikams). Dėl tokios opios padėties tenka priimti džiovininkus į bendras ligonines, bet provincijos ligoninėse vietų labai maža. Visuose apskričių miestuose ir miesteliuose yra seimelių laikomos ligoninės, didžiausios jų Vileikoje ir Ašmenoje turi po 60 lovų, kitos tik po 10, 20, 30 lovų, Švenčionyse 50. Bent kiek prisideda prie kovos su džiova vadinamieji rajoniniai gydytojai, seimelių šelpiami. Jų Vilniaus vaivadijoje yra 62. Vaikams vasarnamių yra Druskininkuose.

Kaip matome, kova su džiova Vilniaus krašte dar silpnai tevedama. Dėl krizės nemažėjimo, netenka laukti, kad artimoje ateityje padėtis šioje srity pagerėtų. Šiuo svarbiu reikalu turime ir mes patys susirūpinti. Lietuvių tarpe džiovininkų bus ne mažiau 7—8 tūkstančių, kasmet mūsų tarpe nuo džiovos miršta arti tūkstanties žmonių. Ar mes patys ką nors darėme? Bent kiek prie kovos su džiova yra prisidėjusi Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugijos ligoninė Vilniuje, kurioje per 17 metų gana daug džiovininkų pagydyta. Jos gydytojai vidaus ligų specialistai, yra padarę arti 1000 pneumotoraksų. Dauguma tų ligonių pagijo ar bent tapo visai nebepavojingi artimiesiems. Paskutiniu laiku žmonių sveikatos reikalais susirūpino ir Šv. Kazimiero Draugijos valdyba. Draugija laiko tiems reikalams instruktorių. Liet. Sanit. Pagalbos Draugijos Valdyba turi daug sumanymų. Dabar kada jau turime jaunų gydytojų, galėtumėm įsteigti bent du keliaujamo tipo dispanserius ir bent vieną mažą sanatoriją. Vilniaus krašte yra gerų ir gražių vietų sanatorijoms, yra ir gyvas reikalas, reikia tik lėšų.

Mūsų švietimo ir labdarybės draugijos yra jau paruošusios dirvą kovai su džiova. Visai mūsų šviesuomenei, pirmoje eilėje, žinoma, gydytojams ir studentams medikams, šiuo svarbiu reikalu reikėtų labiau susirūpinti. Tuo tarpu bent propagandos priemone kova turėtų būti varoma. Gana daug žmonių nuo apsikrėtimo džiova apsaugotumėm, o ne vieną ir nuo kelionės į aną pasaulį sulaikytumėm, jeigu visa mūsų šviesuomenė, visi sodžiaus veikėjai ir veikėjos, su šiuo klausimu susipažintų ir skleistų žinias aplinkumoje. Gimnazijose, visose liaudies mokyklose, skaityklose, draugijų skyriuose svarbiausios žinios apie apsisaugojimą nuo apsikrėtimo džiova turėtų būti skleidžiamos. Nepakėlę blogo mūsų visuomenės sveikatingumo stovio, nepakelsime aukštai ir jos dvasinės, tautinės ir medžiaginės kultūros.

TURINYS.

„ZORZA“ Spaustuvė Vilniuje, Vilniaus gatvė 15.